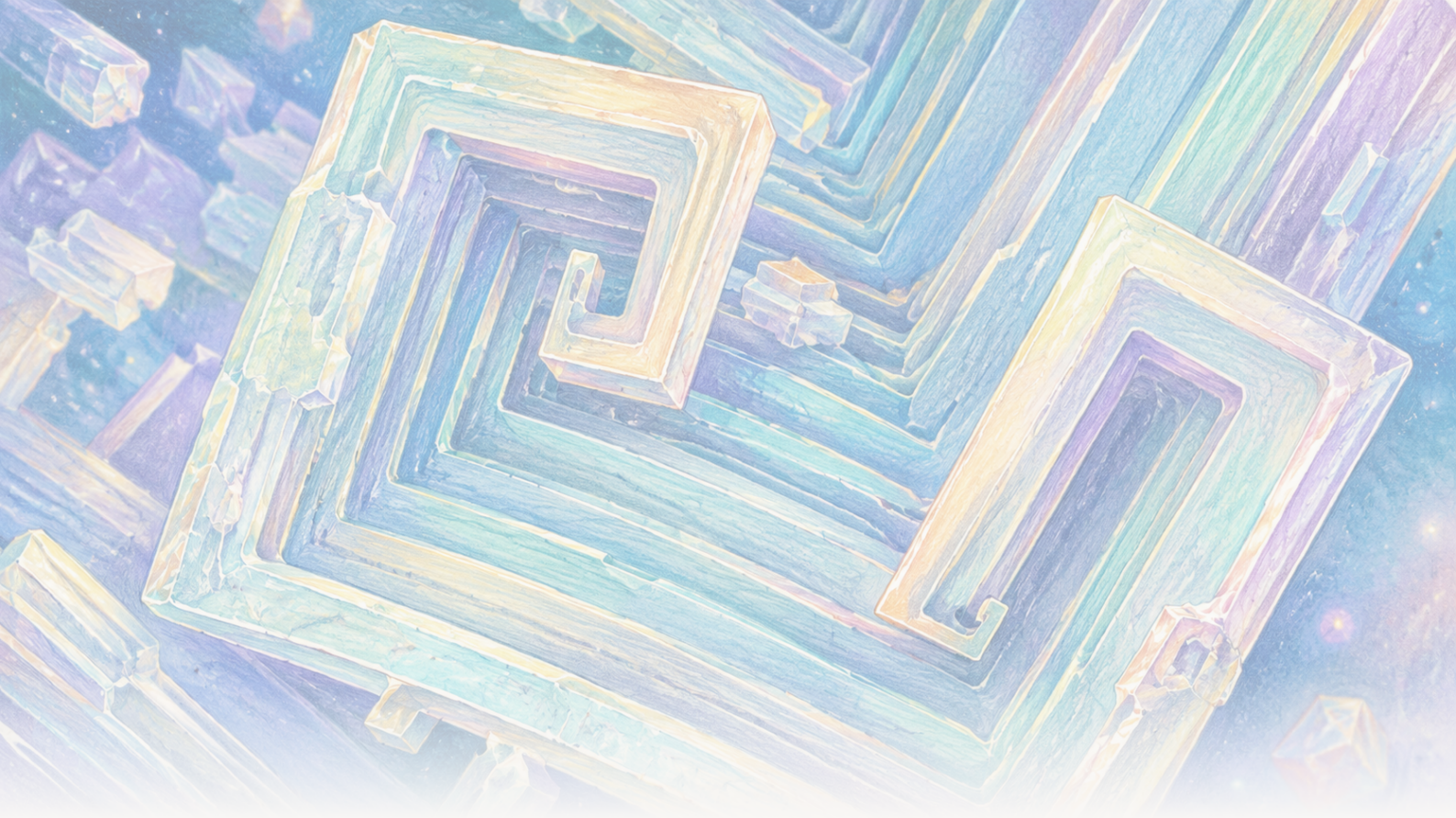

The Clean Paper

WHAT THE PAPER SAYS · WHAT IT DOESN'T · WHY IT MATTERS

U orbiti je kuhinjska sol rasla u šuplje kocke. Gravitacija je promijenila salamuru, a ne sol

Kristali natrijeva klorida uzgojeni na Međunarodnoj svemirskoj postaji uključivali su šuplje, stepenaste kocke široke 2 do 8 milimetara. Radovi podupiru objašnjenje prijenosom tvari: uobičajeno taloženje i strujanje potaknuto uzgonom bili su snažno potisnuti, dok je difuzija dominirala ranim rastom. Kristalna rešetka nije postala novi oblik soli, a pokusi ne uspostavljaju industrijski proces.

Written by Matteo · Cross-checked by Vera Rubin · Edited by Michele Renda · Figures by Matteo and Nova Vela · AI-assisted, human-reviewed

Paper: *Comparison of sodium chloride hopper cubes grown under microgravity and terrestrial conditions*, Donald Pettit and Pietro Fontana, npj Microgravity 5, 25 (2019) · DOI: 10.1038/s41526-019-0085-0

U orbiti je obična kuhinjska sol rasla u šuplje stepenaste kocke

Kristali su izgledali poput arhitekture: kvadratni okviri ugniježđeni jedan u drugi, a njihove plohe izdubljene poput stubišta.

Bili su načinjeni od običnog natrijeva klorida, istog spoja kao kuhinjska sol. Neobičan nije bio materijal. Neobična je bila salamura oko njega.

Na Zemlji kristal koji raste u centimetarskom volumenu tekućine može potonuti, dotaknuti stijenku ili površinu i pridonijeti stvaranju razlika u gustoći koje pokreću cirkulaciju otopine. Na Međunarodnoj svemirskoj postaji uobičajeno taloženje i strujanje potaknuto uzgonom bili su snažno potisnuti. Neki su kristali soli ostali lebdeći dovoljno dugo da polako i simetričnije izrastu u **šuplje stepenaste kocke (hopper kristale)** s bridovima od 2 do 8 milimetara.

Tri rada, objavljena 2011., 2015. i 2019., opisuju te pokuse. Zajedno daju jasan primjer fizike prijenosa: promjena načina na koji otopljeni materijal dolazi do kristala može promijeniti njegov vidljivi oblik bez promjene atomske strukture.

Ne pokazuju da svemir stvara savršene kristale, ne uspostavljaju industrijski postupak niti otkrivaju novu vrstu soli.

Kako kocka postaje šuplji stepenasti kristal

Običan kristal natrijeva klorida ima kubični raspored atoma. **Hopper kristal** i dalje je kubičan, ali njegovi kutovi i bridovi rastu brže od središta ploha. Rezultat je šuplje, stepenasto udubljenje na svakoj plohi, kao da kocka prvo gradi okvir pa tek onda pokušava ispuniti zidove.

Kasniji primjer s ISS-a čini taj obrazac rasta vidljivim, ali služi kao kontekst, a ne kao dokaz iz triju radova o natrijevu kloridu. Slika i ubrzana snimka Donalda Pettita u nastavku prikazuju **kalijev klorid**, drugu sol, koja u mikrogravitaciji tvori stepenaste hopper i spiralne morfologije.

[figure_pair pending]

Dvije skenirajuće elektronske mikrografije spiralnih hopper kristala kalijeva klorida uzgojenih na ISS-u. Ove kasnije slike kontekstualni su primjeri morfologije, a nisu uzorci natrijeva klorida niti mjerenja iz studija iz 2011., 2015. ili 2019. o kojima se govori u ovom članku.

[video pending]

Kasnija ubrzana snimka rasta hopper kristala kalijeva klorida unutar tankog filma vode u mikrogravitaciji. Ilustrira rast bridova i kutova, a ne pokuse ili podatke o natrijevu kloridu analizirane u ovom članku.

Kristali rastu iz **prezasićene salamure**: slane vode koja sadržava više otopljenog natrijeva klorida nego što bi ga pri tim uvjetima mogla zadržati u ravnoteži. Ioni natrija i klorida moraju putovati kroz tekućinu i priključiti se površini kristala.

Postoje dva opća načina njihova prijenosa. **Difuzija** je nasumično molekularno gibanje koje prenosi otopljeni materijal niz gradijent koncentracije bez strujanja cijele tekućine. **Konvekcija** je gibanje same tekućine. Pod uobičajenom gravitacijom male razlike u temperaturi ili koncentraciji mogu promijeniti gustoću i pokrenuti cirkulaciju zbog uzgona. Kristali također mogu **sedimentirati**, odnosno taložiti se kroz tekućinu.

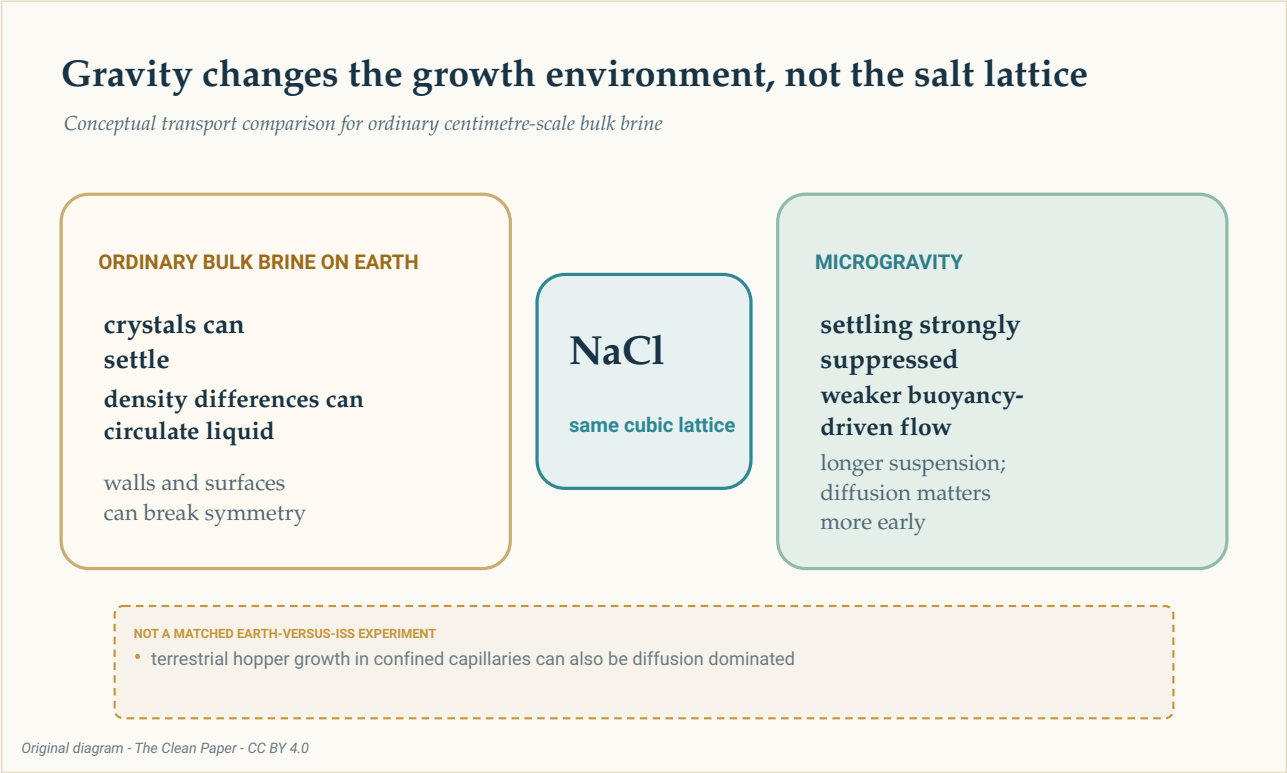

Konceptualna usporedba prikazuje istu rešetku natrijeva klorida u oba okoliša. U običnoj volumnoj salamuri na Zemlji mogu djelovati taloženje, uzgonska cirkulacija i dodir s površinama; mikrogravitacija snažno potiskuje prva dva procesa, omogućuje dulje lebdenje i povećava važnost difuzije u ranom rastu. Ovo nije bio upareni pokus Zemlja nasuprot ISS-u.

The Clean Paper CC BY 4.0

Pokus je proveden na Međunarodnoj svemirskoj postaji, orbitalnom laboratoriju u mikrogravitaciji. Izraz **mikrogravitacija** ne znači da gravitacije nema. Rad iz 2019. naveo je preostalo ubrzanje od oko 1,2 milijuntinke površinske gravitacije Zemlje, odnosno 1,2 mikro-g, uz sporo cikličko gibanje tekućine. Okoliš je promijenio ravnotežu prijenosa; salamura nije postala savršeno mirna.

Spor put do kocki milimetarske veličine

Studija iz 2019. usredotočila se na hopper kocke koje su rasle dok je voda isparavala iz salamure na ISS-u. Prijavljeni bridovi kocki bili su dugi **2 do 8 milimetara**. Brzine rasta bile su od **0,34 do 1,0 mikrometara u minuti** (oko **0,49 do 1,44 milimetra na dan**), sa srednjom vrijednošću **0,68 mikrometara u minuti** i standardnom devijacijom 0,23.

Pri toj prosječnoj brzini bridu od 8 milimetara trebalo bi otprilike tjedan dana da se razvije. To je procjena, a ne vremenska snimka svake faze jednog kristala.

Autori su procijenili prezasićenost ispod **1,002**. Literatura za usporedive zemaljske pokuse opisivala je hopper rast pri mnogo višoj prezasićenosti, iznad 1,45, brzinama od 10 do 110 mikrometara u sekundi tijekom sekundi ili minuta, pri čemu su obično nastajale kocke manje od 250 mikrometara.

Ta je usporedba informativna, ali nije uparena. Kristali s ISS-a i zemaljska literatura nisu potjecali iz istodobnih, identičnih pokusa na Zemlji i u orbiti koje je proveo isti tim. Uz gravitaciju mogu biti važni različiti spremnici, sučelja i metode.

Najjači kontrast zato je opisni: u tim opažanjima na ISS-u hopper kocke rasle su polako, pri niskoj prezasićenosti, tijekom dana do tjedana i dosegnule milimetarsku veličinu.

Difuzija je dominirala na početku; kasnije je strujanje i dalje bilo moguće

Rad iz 2019. koristio je **Pécletov broj** za usporedbu prijenosa gibanjem tekućine i prijenosa difuzijom. Vrijednost ispod jedan znači da je difuzija važnija; vrijednost iznad jedan znači da bi gibanje tekućine moglo dominirati.

> **Omjer, a ne prekidač**
>
> Pécletov broj usporedba je dviju brzina prijenosa. Ne dijeli svijet na savršeno mirnu tekućinu ispod jedan i čistu konvekciju iznad jedan. Ovdje se vrijednost mijenjala s veličinom kristala i s procjenom brzine okolne salamure. Najmanji kristali jasno su bili u režimu kojim dominira difuzija; najveći kristal u većoj posudi mogao je prijeći u režim u kojem je sporo gibanje tekućine bilo važno.

U manjim kapljicama od približno 0,8 centimetara procijenjene vrijednosti Pécletova broja porasle su s oko **0,0004** blizu nukleacije na oko **0,03** pri konačno izmjerenoj veličini. Difuzija je ostala dominantna.

U kristalizatorima od 2 do 3 centimetra procjena je porasla s oko **0,05** za jezgru od 50 mikrometara na oko **4** za brid od 4 milimetra. Ranim rastom i dalje je dominirala difuzija, ali sporo cikličko gibanje moglo je pridonositi kasnije.

Zato bi tvrdnja „mikrogravitacija je uklonila konvekciju” bila pogrešna. Uobičajena cirkulacija zbog uzgona i taloženje bili su snažno smanjeni. Preostalo ubrzanje i mjerljivo gibanje ipak su ostali.

Važan je bio i oblik tekućine

Rad iz 2011. i rad iz 2015. proširili su sliku. Prikazali su kristalizaciju soli u tankim filmovima, debljim slojevima tekućine, približno kuglastim volumenima salamure i kapljicama pričvršćenima za površinu.

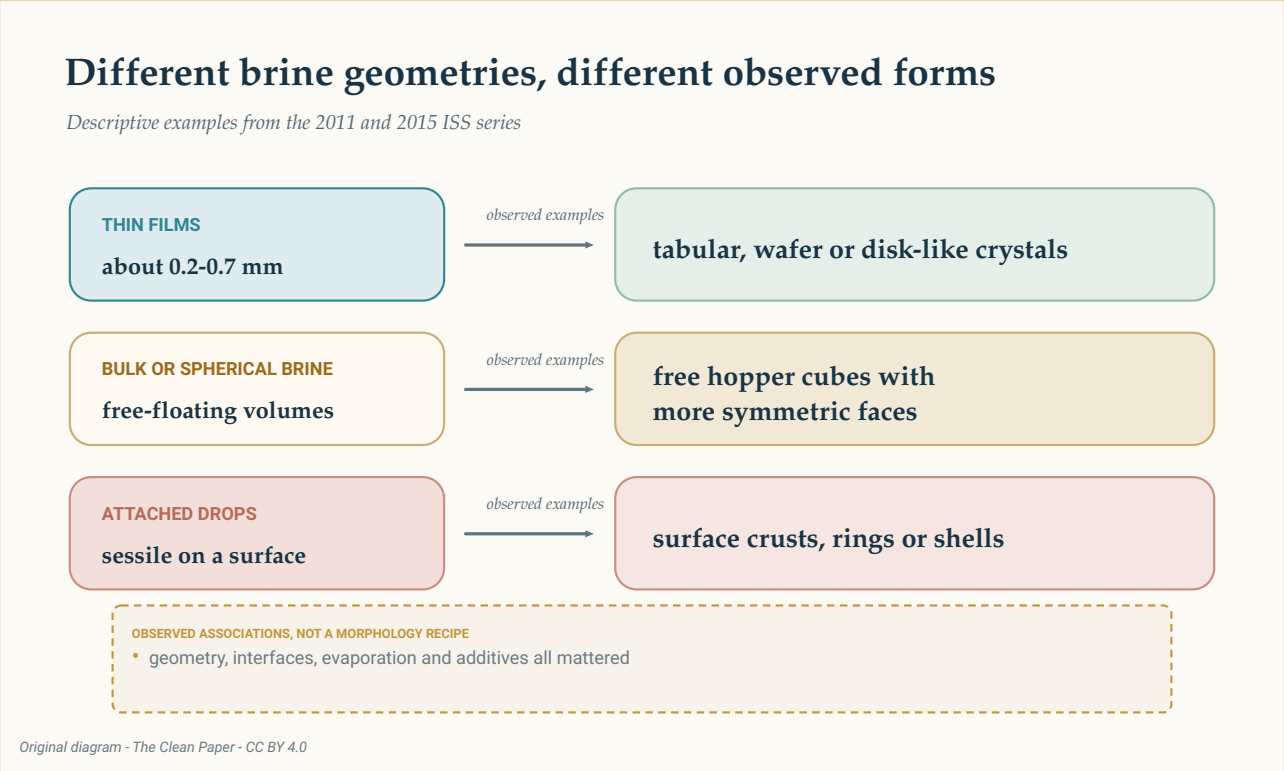

Tri retka sažimaju opažene primjere iz dosjea: tanki filmovi s pločastim ili diskastim oblicima, veći ili približno kuglasti volumeni salamure sa slobodnim hopper kockama te pričvršćene kapljice s korama, prstenovima ili ljuskama. To su opisne povezanosti, a ne recept ni jamstvo.

The Clean Paper CC BY 4.0

U studiji iz 2011. tanki filmovi približne debljine 0,2 do 0,7 milimetara stvarali su tanke pločice i tabularne kristale. Slobodno lebdeći volumeni salamure omogućavali su simetričnije bočne plohe i hopper kocke.

Opažanja iz 2015. uključivala su tanke slojeve debljine 0,2 do 0,7 milimetara, deblje slojeve oko 4 do 6 milimetara i pričvršćene polukuglaste kapljice promjera otprilike 20 do 32 milimetra. Prijavljeni oblici uključivali su tabularne hoppere, kocke, diskaste kristale, dendrite, prstenove i ljuske. Dodavanje polietilen-glikola potisnulo je hopper rast u jednom skupu opažanja.

Autori su rad iz 2015. opisali kao opažanja provedena s neinventariziranim potrepštinama tijekom

slobodnog vremena posade, a ne kao strogo programirano istraživanje. Primjeri pokazuju da su oblik tekućine, sučelja, isparavanje i dodaci svi bili važni. Ne definiraju deterministički recept prema kojem jedan oblik spremnika jamči jedan oblik kristala.

Rešetka nije postala novi oblik soli

Razlika između **kristalne strukture** i **morfologije** ključna je.

Struktura je ponavljajući atomski raspored. Morfologija je vidljivi vanjski oblik. Neutronska difrakcija u radu iz 2011. nije pokazala promjenu strukture natrijeva klorida niti promjenu parametara jedinične ćelije u usporedbi sa zemaljskim uzorcima. Orbitalni uzorci također su sadržavali **inkluzije salamure**, male džepove otopine zarobljene unutar kristala.

Zato velik i simetričan izgled nije dokaz čišćeg materijala bez defekata. Nijedan rad u dosjeu ne navodi veću kemijsku čistoću, bolju mehaničku učinkovitost ni prikladnost za određeni uređaj.

Gravitacija je djelovala neizravno. Promijenila je taloženje, cirkulaciju tekućine, orijentaciju i dodir s površinama. Nije promijenila jakost veza u natrijevu kloridu niti stvorila novu atomsku fazu.

Što nas ovi pokusi mogu, a što ne mogu naučiti

Radovi podupiru objašnjenje prijenosom: snažno potiskivanje uobičajenog taloženja i strujanja potaknutog uzgonom omogućilo je nekim kristalima da ostanu lebdeći i polako rastu u simetričnijim uvjetima. Izmjerene veličine, brzine i oblici izravna su opažanja; prezasićenost, povijest rasta i Pécletovi brojevi uključuju procjene; usporedba sa Zemljom djelomično se oslanja na druge objavljene pokuse.

Za cijeli dosje ne postoji jedan čisti nazivnik. On kombinira pojedinačne kristale, kristalizatore i odabrane primjere iz triju radova. Zbrajanje svega u jedan ukupni broj sugeriralo bi jedinstven pokus koji nije postojao.

Studije također ne navode ništa od dokaza potrebnih za tvrdnju o proizvodnji. Ne mjere protok, trošak proizvodnje, potrošnju energije, prinos, pouzdanost ni korisna svojstva materijala. Serija iz 2015. bila je istraživačka. Zemaljske usporedbe nisu bile uparene kontrole. A veliko ili vizualno upečatljivo nije isto što i bolje za neku primjenu.

Prirodna nalazišta soli mogu sadržavati hopper kocke veličine nekoliko centimetara, ponekad lebdeće u mulju natopljenom salamurom. Rad iz 2019. predlaže moguću analogiju sa sporim rastom kojim dominira difuzija. To je zanimljiva usporedba, a ne dokaz da prirodni i orbitalni hopperi imaju isti mehanizam.

Sažetak bez uljepšavanja

Kristali soli uzgojeni iz salamure koja je isparavala na Međunarodnoj svemirskoj postaji uključivali su šuplje, stepenaste hopper kocke široke 2 do 8 milimetara. Radovi podupiru objašnjenje prijenosom: mikrogravitacija je snažno potisnula uobičajeno taloženje i strujanje potaknuto uzgonom, omogućivši spor rast i dulje lebdenje dok je difuzija dominirala na početku. Oblik tekućine, sučelja, isparavanje i dodaci također su utjecali na morfologiju. Neutronska difrakcija nije pokazala novu strukturu natrijeva klorida, a inkluzije salamure ostale su prisutne. Rad je ograničena studija slučaja iz znanosti o materijalima, a ne dokaz da svemir proizvodi savršene kristale ili omogućuje industrijski proces.

Provjera bez okolišanja

Što radovi pokazuju: Milimetarske hopper kocke natrijeva klorida i druge morfologije rasle su u nekoliko geometrija salamure na ISS-u. Hopper kocke iz 2019. rasle su polako pri niskoj procijenjenoj prezasićenosti, uz dominantnu difuziju u ranom rastu.

Što je protumačeno: Snažno smanjeno taloženje i strujanje potaknuto uzgonom omogućili su dulje lebdenje i simetričniji rast. Sporo gibanje tekućine možda je bilo važno kasno u rastu u većem kristalizatoru.

Što ne pokazuju: Novi atomski oblik soli, čišće kristale bez defekata, upareni pokus Zemlja nasuprot ISS-u, univerzalnu prednost mikrogravitacije ili komercijalni proizvodni postupak.

Glavna ograničenja: Tri različite studije s različitim geometrijama i odabranim primjerima; međustudijske usporedbe sa zemaljskim pokusima; procijenjene veličine prijenosa; istraživački, neprogramatski dijelovi dosjea; bez ekonomike procesa ili testova uporabnih svojstava.

Koliko povjerenja treba imati opći čitatelj? Visoko povjerenje da su prijavljene orbitalne morfologije i spori rast stvarni. Umjereno povjerenje u objašnjenje prijenosom kao najbolji zajednički opis opažanja. Vrlo nisko povjerenje u bilo koju tvrdnju koja ove pokuse sa soli pretvara u opće obećanje o proizvodnji u svemiru.

Izvori

Pettit and Fontana, Comparison of sodium chloride hopper cubes grown under microgravity and terrestrial conditions, npj Microgravity 5, 25 (2019)
https://doi.org/10.1038/s41526-019-0085-0

Fontana, Schefer and Pettit, Characterization of sodium chloride crystals grown in microgravity, Journal of Crystal Growth 324, 207-211 (2011)
https://doi.org/10.1016/j.jcrysgro.2011.04.001

Fontana, Pettit and Cristoforetti, Sodium chloride crystallization from thin liquid sheets, thick layers, and sessile drops in microgravity, Journal of Crystal Growth 428, 80-85 (2015)
https://doi.org/10.1016/j.jcrysgro.2015.07.026